

समग्र शिक्षा अभियान (राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान)
अंतर्गत शासकीय व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या
माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांकरिता व्यवसाय शिक्षण
योजना राबविण्याकरिता विषयांचे विकल्प देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : व्य.शि. २०१९/प्र.क्र.७०/एसडी-६.
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : ०१ नोव्हेंबर, २०१९

- संदर्भ :-** १.केंद्र शासनाचा शासन निर्णय क्र.F.१-१५/२०१०-SCH.१, दि.२५ जुलै, २०१३
२. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावर व्यवसाय शिक्षण या योजनेच्या केंद्र शासनाच्या
सुधारित मार्गदर्श सुचना, दि.१२ मार्च, २०१४.
३. राष्ट्रीय व्यवसायिक शिक्षण पात्रता संरचना मार्गदर्शिका. (NSQF)
४. शासन निर्णय क्रमांक व्य.शि. २०१४/प्र.क्र.८२/एसडी-६, दि.२१ ऑगस्ट, २०१४.
५. शासन शुध्दीपत्रक क्रमांक व्य.शि. २०१४/प्र.क्र.८२/एसडी-६.दि.१४ मे, २०१५.
६. शासन निर्णय क्रमांक व्य.शि. २०१६/प्र.क्र.१०६/एसडी-६, दि.२६ सप्टेंबर, २०१६.

प्रस्तावना :

दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१४ च्या शासन निर्णयान्वये राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियानांतर्गत माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांमधील विद्यार्थ्यांकरिता व्यवसाय शिक्षण योजना राबविण्यास सुरुवात करण्यात आली. सदर शासन निर्णयातील परिच्छेद क्र.४ मध्ये शाळांनी व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम सुरु केल्यास विद्यार्थ्यांसाठी विषयनिहाय गुणरचना देण्यात आली होती. तसेच, त्यामध्ये विद्यार्थ्यांना विषय निवडीचे विकल्पही देण्यात आले होते. वरील शासन निर्णयात दिनांक १४ मे, २०१५ रोजीच्या शुध्दीपत्रकाने इंग्रजी व्यतीरिक्त इतर माध्यमांच्या विद्यार्थ्यांना द्वितीय भाषेऐवजी 'व्यवसाय विषय' निवडण्याचे व इंग्रजी माध्यमांच्या विद्यार्थ्यांना भाषा-२ अथवा भाषा-३ ऐवजी व्यवसाय विषय निवडण्याची मुभा देण्यात आली होती. या शुध्दीपत्रकान्वये केलेले बदल हे प्रथमतः सन २०१५-१६ या शैक्षणिक वर्षापुरते लागू होते. परंतु दि.२६ सप्टेंबर, २०१६ रोजी निर्गमित करण्यात आलेल्या शासन निर्णयानुसार, शैक्षणिक वर्ष सन २०१६-१७ पासून उपरोक्त पर्यायासोबतच सर्व माध्यमांच्या विद्यार्थ्यांना सामाजिक

शास्त्र या विषयाऐवजीही 'व्यवसाय विषय' निवडण्याची मुभा देण्यात आली. मात्र माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र परिक्षा - २०१९ मध्ये हिंदी, उर्दू, गुजराती इ. माध्यमांच्या काही शाळांनी मराठी विषय वगळून 'व्यवसाय विषय' निवडलेले आहेत. त्यामुळे शासनाच्या मराठी विषय अनिवार्य असल्याच्या धोरणाला बाधा येत आहे. या घटनेची पुनरावृत्ती होऊ नये, यासाठी शासनाने दि.१४ मे, २०१५ चे शुध्दीपत्रक व त्याआधारे दि.२६ सप्टेंबर, २०१६ च्या शासन निर्णयामध्ये नमूद संबंधित परिच्छेद वगळून सदर शासन निर्णयातील आवश्यक भाग प्रस्तुत शासन निर्णयात समाविष्ट करून दि.२६ सप्टेंबर, २०१६ रोजीचाही शासन निर्णय अधिक्रमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. वरील सर्व बाबींचा विचार करून शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :

१. मराठी माध्यमांच्या शाळांना द्वितीय भाषा किंवा सामाजिक शास्त्रे या विषयांऐवजी 'व्यवसाय विषय' निवडता येतील. तर इंग्रजी व इतर माध्यमांच्या शाळांना मराठी विषय अनिवार्य राहील, मात्र सामाजिक शास्त्रे किंवा अन्य भाषा या विषयांऐवजी 'व्यवसाय विषय' निवडता येतील.
२. NSQF रचनेनुसार तसेच केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे या योजनेकरिता व्यवसाय विषय ज्या शाळांमध्ये सुरु करण्यात आलेले आहेत, तेथे दोन व्यवसाय विषयांचे ट्रेड व विद्यार्थी संख्या २५ (प्रत्येक ट्रेडकरिता) असे निश्चित करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियानांतर्गत केंद्र शासनातर्फे ज्या शासकीय व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या माध्यमिक शाळांमध्ये व्यवसाय विषय सुरु करण्यास परवानगी मिळालेली आहे, त्या शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांना व्यवसाय विषय घेण्यासाठी उपरोक्त प्रमाणे परवानगी देण्यात येत आहे.
३. केंद्र शासनाने मंजूरी दिलेल्या व्यवसाय विषयांचा अभ्यासक्रम पंडित सुंदरलाल शर्मा सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर व्होकेशनल एज्युकेशन, भोपाळ या संस्थेने निश्चित केलेल्या अभ्यासक्रमाप्रमाणे राहील. तसेच या शाळांमध्ये व्यवसाय प्रयोगशाळा उभारण्याची तसेच National Skill Development Council (NSDC) च्या सहकार्याने व्यवसाय विषय निदेशक (ट्रेनर्स) नियुक्त करण्याची जबाबदारी समग्र शिक्षा अभियान या कार्यालयाची राहील.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०१९११०१११३४३०६२२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(राजेंद्र पवार)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :

१. मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मंत्री, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांचे खाजगी सचिव
३. मा. अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांचे स्वीय सहायक
४. मा. प्रधान सचिव, कौशल्य विकास विभाग यांचे स्वीय सहायक
५. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
६. राज्य प्रकल्प संचालक, समग्र शिक्षा अभियान, मुंबई
७. अध्यक्ष, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
८. शिक्षण संचालक (प्राथमिक/माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
९. सर्व विभागीय अध्यक्ष, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ.
१०. सर्व विभागीय सचिव, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ.
११. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक.
१२. सर्व शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक), जिल्हा परिषद, सर्व
१३. सर्व सहसचिव/उपसचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१४. निवड नस्ती, एसडी-६.